

Draaischijf, helikopter, partner in een bijzonder (keuze) proces:

De vele gezichten van een CLB'er

Veerle Gemeijs

Na ons bezoek aan Villa Clementina, waar Mieke en Veronika enthousiast vertelden over hun samenwerking met het CLB (zie p. 21 in dit nummer), trok Caleidoscoop ook zelf naar dat CLB. We ontmoetten er Hilde Iserbyt, die er de begeleiding in het buitengewoon onderwijs coördineert. Haar verhaal is er een over het mee op weg nemen van iedereen die rond het kind of de jongere met ernstige meervoudige beperkingen staat. Tijdens die weg neemt het CLB nu eens de gedaante aan van een draaischijf, dan weer van een helikopter of partner in een bijzonder proces.

Hilde Iserbyt is stafmedewerker buitengewoon onderwijs in VCLB Leuven. Haar collega Sabine Brouns is de CLB-medewerker die het onderwijsproject in

Villa Clementina opvolgt. Zij kon niet aanwezig zijn bij het interview met Caleidoscoop. Sabine is inhoudelijk bij het project in Villa Clementina betrokken (bv. ze denkt mee over hoe men zorg en onderwijs kan integreren via het gebruik van het ICF-kader bij beeldvorming, het zorgcontinuüm, het maken van een geïntegreerd onderwijs- en zorgplan) en ze doet ook de concrete trajectbegeleiding van kinderen, jongeren en hun ouders (bv. schoolgaand traject, niet-schoolgaand traject, trajecten Integrale Jeughulp).

Instappers: CLB begint van nul af aan

Als ik aan Hilde vraag op welke manier het CLB betrokken is in de organisatie van een gecombineerd aanbod zorg-onderwijs voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen, is het eerste waaraan ze denkt, de groep 'instappers'.

'Instappers, zijn leerlingen met ernstige zorgnoden die nog nergens in een school zijn ingeschreven en die vragen of er een aanbod kan zijn vanuit onderwijs', legt ze uit. 'Weinig ouders van instappers nemen rechtstreeks contact op met ons. Meestal komen ze via een thuisbegeleidingsdienst of via een voorziening die dagopvang organiseert tot bij ons. Vanuit het CLB informeren we deze ouders over de netten in het onderwijs. Dat is niet altijd evident, zeker omdat we de laatste jaren steeds vaker aan ouders die uit het buitenland naar België komen, ons

onderwijssysteem moeten uitleggen.'

'Eens de ouders een net gekozen hebben, gaat binnen dat net het CLB dat het dichtst bij de woonplaats van de ouders ligt, verder aan de slag met hen. Dat is vaak starten van nul: een intake afnemen, vragenlijsten invullen, nagaan of er al hulpverlening betrokken is ... Wij volgen daarvoor een handelingsgericht diagnostisch (HGD)-traject. Ik vind het daarbij erg belangrijk dat we die mensen mee op weg nemen. Ouders van een kind met ernstige meervoudige beperkingen hebben het echt moeilijk en we moeten hen tijd geven. We geven hen ook de boodschap dat de beeldvorming die we op dat moment van hun kind hebben, nog kan evolueren. Het zijn vaak nog zo'n jonge kinderen die nog ontwikkelen en waarvan de noden kunnen veranderen. Het gaat ook meestal om een erg complexe problematiek. Ernstige cognitieve beperkingen in kaart brengen is bijvoorbeeld echt niet eenvoudig. Daar moeten we onze tijd voor nemen.'

Villa Clementina door de ogen van het CLB

Het CLB waar Hilde werkt, begeleidt ook leerlingen van Windekind, de school voor buitengewoon onderwijs waarmee Villa Clementina nauw samenwerkt. Hilde is enthousiast over de manier waarop Villa Clementina erin slaagt een geïntegreerd aanbod van zorg en onderwijs te geven voor de allerjongsten: 'Het aanbod in Villa Clementina is maatwerk. Voor elk kindje kijken ze na wat de zorgnoden en de onderwijsnoden zijn én zoeken ze naar een match tussen beide. Bij deze kleuters met hoge zorgnoden (soms ook medische) verlopen ontwikkelingsprocessen trager en vaak op een andere manier. Er is gerichte observatie en heel wat zoekwerk nodig om ontwikkelingsdoelen zichtbaar te maken en gericht individuele leerprocessen te stimuleren. Het onderwijsproject van Villa Clementina maakt dat mogelijk en biedt op dat vlak een grote meerwaarde.

Als CLB zijn we betrokken bij het opmaken van het geïntegreerd onderwijs- en zorgplan voor elke leerling. Daartoe zijn we regelmatig aanwezig op het overleg in Windekind. Voor elk kind is er ook twee keer per jaar een multidisciplinaire teamvergadering, gevolgd door een

Ik vind het belangrijk dat we mensen mee op weg nemen.

oudercontact, waarop het CLB in functie van de noden al of niet aanwezig is (cfr. de principes van het zorgcontinuüm).'

'We ervaren ook dat we in vervolgtrajecten een belangrijke rol spelen', gaat Hilde verder: 'Bijvoorbeeld als ouders concrete informatie nodig hebben over het traject dat hun kind binnen onderwijs en/of welzijn kan lopen na Villa Clementina. We zijn dan een onafhankelijke partner die dat traject ondersteunt en erover meedenkt. Sommige ouders worden op dit vlak ondersteund door bijvoorbeeld een thuisbegeleidingsdienst of therapeut, maar andere ouders staan er alleen voor.'

Volgens Hilde kunnen ouders van kinderen met ernstige noden echt een bewuste keuze maken bij de overstap na Villa Clementina: 'Ouders krijgen er de tijd om de ontwikkelingsproblematiek van hun kind beter te begrijpen en mee na te denken over welk antwoord ze kunnen bieden op de noden en behoeften van hun kind. Stappen we in de buurtschool in of gaan we naar een dagcentrum met bijvoorbeeld tijdelijk onderwijs aan huis? Maken we de overstap naar het buitengewoon onderwijs? Waarom kiezen we voor het ene wel en voor het andere niet? Voor de ouders is het een moeilijk proces om de beperkingen van hun

Foto: Villa Clementina

“

Je hebt scholen die er ongeloflijk voor gaan maar waartegen je moet zeggen: ‘Ho, je moet zien dat je het een volledig schooljaar volhoudt.’

jonge kind te aanvaarden. Bovendien is het een hele zoektocht om binnen het onderwijs- en welzijnslandschap de juiste context te vinden die tegemoetkomt aan de zorgnoden en behoeften van hun kind. Als CLB nemen we in het begeleiden van dit proces graag onze rol op. We nemen vaak op vraag van de ouders contact op met andere partners zoals het CLB van de woonplaats, centrum voor ontwikkelingsstoornissen, betrokken hulpverleners om de overstap na Villa Clementina te vergemakkelijken.’

‘Een van de redenen waarom de samenwerking zo vlot loopt is dat iedereen dezelfde taal spreekt’, zegt Hilde. ‘Zowel Windekind, Villa Clementina als het CLB gebruiken het ICF-kader. Dat laat ons toe samen een goede beeldvorming van het kind te maken, te zoeken naar wat de noden precies zijn en te bepalen waar we naartoe willen. De principes van het M-decreet worden in Villa Clementina maximaal omgezet in de praktijk. Als CLB kunnen we zo’n initiatief alleen maar steunen en stimuleren. Het zou een olievlekje moeten worden, want in Vlaanderen zijn nog veel meer van dit soort projecten nodig.’

Op zoek naar een gecombineerd zorg- en onderwijsaanbod

Hilde vindt voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen een geïntegreerd aanbod van zorg en onderwijs op dezelfde plaats, zoals in Villa Clementina en Ganspoel (zie het artikel p. 27 in dit nummer) bestaat, ideaal. Als het zorg- en onderwijsaanbod niet op dezelfde campus kan worden gegeven, is het vaak zoeken. Ze merkt dat er de laatste jaren een gunstige evolutie is: er worden steeds meer flexibele onderwijstrajecten opgezet voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen. ‘Maar het kan en moet nog beter’, is haar mening.

‘Ten eerste zijn er lange wachtlijsten in de welzijnsvoorzieningen om kinderen met ernstige meervoudige beperkingen een zorgaanbod te kunnen geven. Daarnaast is het vaak erg moeilijk om voor hen een onderwijsaanbod in het buitengewoon onderwijs te organiseren. In bepaalde regio’s zijn er gewoon te weinig scholen buitengewoon onderwijs met een aanbod voor deze leerlingen, terwijl het voor deze kinderen en ouders zo belangrijk is dat de zorgvoorziening, school en thuis allemaal nabij zijn.’

‘Er zijn leerkrachten die niet liever willen dan een kind met ernstige meervoudige beperkingen in hun klas een aanbod te geven, maar dat gaat niet zonder voldoende ondersteuning. In Leuven zijn er nu enkele initiatieven waarbij leerlingen naar het gewoon basisonderwijs gaan voor enkele uurtjes per week. Maar er is iemand vanuit het Multifunctioneel centrum (MFC) waar het kind naartoe gaat, aanwezig in de klas. Die persoon kan dan bijvoorbeeld de leerkracht mee ondersteunen (bv. hoe zet je een kleutertje in en uit een rolstoel?). Dat is fantastisch, al merken we dat je minder

flexibel kan inspelen op de noden van het kind dan wanneer zorg en onderwijs op dezelfde campus zitten.’

‘Vanuit ons CLB ondersteunen we graag projecten die een uitstraling hebben op de werking in de gewone scholen en helpen om inclusie waar te maken. De samenwerking van Villa Clementina met een gewone basisschool in de buurt is hier een mooi voorbeeld van. Ze gaan bij elkaar op bezoek en organiseren samen activiteiten voor de kleuters. Sommige kindjes van het kinderdagverblijf maken op maat kennis met het leven in de ‘gewone’ kleuterklas en men kan observeren hoe ze hiermee omgaan. Het is volgens ons ook erg belangrijk dat alle kinderen het ‘anders zijn’, maar ook vooral het ‘heel gewoon zijn’ van deze kinderen met een beperking ervaren. Dit

“

Doen wat we zeggen en zeggen wat we doen, daar komt het op aan.

© Freepik

komt hun sociale ontwikkeling zeker ten goede. Het is een mooie vertaling van de doelstellingen van het M-decreet.'

Draaischijf in volle actie

Voor kinderen met ernstige zorgnoden die een onderwijsaanbod krijgen, coördineert het CLB de samenwerking tussen de school en de hulpverlening. 'Dan zie je onze draaischijffunctie in volle actie', zegt Hilde. 'Het komt erop aan niet alleen het onderwijslandschap goed te kennen, maar ook het hele landschap van welzijn en integrale jeugdhulp. Dat is de sociale kaart in je broekzak hebben.'

'Ik denk nu concreet aan een kleutertje waarvan wij zeker zijn dat het een verslag type 2 zal krijgen. Maar we wachten nog op gegevens vanuit het Centrum voor ontwikkelingsstoornissen (COS). Het ondersteuningsnetwerk kan daardoor nog niet in gang schieten, maar de school waar de kleuter nu gaat, zegt ook 'help!'. We brengen dan mensen aan tafel: wat zouden de ouders ondertussen kunnen doen (sommige ouders zijn geniaal in het opzetten en aanspreken van hun

netwerk), kunnen we iets mee op poten zetten (bv. een thuisbegeleidingsdienst die tijdelijk mee ondersteuning biedt) ...? We denken samen na en zoeken naar wat haalbaar is voor de ouders, de school en - niet te vergeten - de leerling.'

De combo zorg-
onderwijs moet
vanzelfsprekender
worden.

Het CLB in de helikopter

Waken over de haalbaarheid voor iedereen is erg belangrijk. 'Dat is onze helikopterfunctie', gaat Hilde verder. 'Sommige scholen of leerkrachten zijn zo geëngageerd dat ze zichzelf dreigen op te branden. Je hebt scholen die ervoor gaan en die daar voldoende vaardigheden voor hebben. Je hebt ook scholen die er ongehoorlijk voor gaan maar waartegen je moet zeggen: 'Ho, je moet zien dat je het een volledig schooljaar volhoudt.' Kinderen met ernstige zorgnoden doen enorm appel op het zorgende van leerkrachten, maar we moeten de grens mee bewaken.'

'We proberen ondersteunend maar objectiverend te kijken: in welk traject zitten we en wat is hier haalbaar en werkbaar? We zoeken bijvoorbeeld hoe andere kindjes in de klas ook mee kunnen ondersteunen zodat de juf niet de enige spilfiguur is. We kijken dus niet alleen naar de leerling met zijn noden en zijn leerkracht maar proberen het te verbreden naar klasniveau en soms ook schoolniveau.'

Woorden geven aan wat er moeilijk loopt

Soms kan een school niet bieden wat een leerling nodig heeft. 'Ook dat moeten we durven benoemen', zegt Hilde. 'We brengen alle partners dan samen en vragen om woorden te geven aan wat er moeilijk loopt. Welke maatregelen heb je genomen, wat is redelijk voor jullie en wat is niet redelijk? Als een leerkracht ervaart dat ze iets niet kan bieden, moeten we hen ondersteunen om dat te durven benoemen. Dat is soms heel moeilijk voor ouders en de leerling. Het is belangrijk om daarmee

niet te lang te wachten. Samen transparant op weg gaan is cruciaal, want ouders mogen niet plots voor blok komen te staan. Doen wat we zeggen en zeggen wat we doen, daar komt het op aan.'

Nog te veel leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen onder de radar

Ook al ontstaan er de laatste jaren steeds meer initiatieven rond een geïntegreerd zorg- en onderwijsaanbod voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen, toch is er nog werk aan de winkel volgens Hilde: 'Onderzoekers waar- schuwden ons onlangs op het lokaal overlegplatform (LOP) voor het feit dat een groep kinderen met ernstige zorgnoden waarschijnlijk nog aan onze aandacht ontsnapt. Het gaat om kinderen die bijvoorbeeld thuis verblijven en helemaal geen onderwijsaanbod krijgen.'

'Daarom is het zo belangrijk dat we elke arts, elk multidisciplinair team, elke hulpverlener in de gezondheidszorg die te maken heeft met kinderen met ernstige zorgnoden, blijven sensibiliseren', vindt Hilde. 'De combo zorg-onderwijs moet vanzelfsprekender worden. Het zou bijna een reflex moeten zijn om aan deze ouders en kinderen de vraag te stellen: hebben jullie aan het recht op onderwijs gedacht?'

Hilde hoopt dan ook dat nog meer ouders van jonge kinderen met een meervoudige beperkingen kunnen instappen in een onderwijsproject binnen een regulier kinderdagverblijf, zoals in Villa Clementina gebeurt: 'Zo krijgen ouders tijd en ruimte om de ontwikkelingsproblematiek van hun kind beter te begrijpen en om te ervaren dat een intense samenwerking met verschillende partners een antwoord kan bieden op de zorgnoden en ontwikkelingsbehoeften van hun kind. Zo kunnen ouders meer geleidelijk en bewuster een keuze maken om in te stappen in een onderwijscontext (bv. gewoon onderwijs met ondersteuning, buitengewoon onderwijs) of in een voorziening (bv. een dagcentrum) of kunnen we zoeken naar een combinatie van beiden (bv. een dagcentrum met permanent onderwijs aan huis). Onlangs zei een ouder over Villa Clementina: 'Dit onderwijsproject is een ongelooflijke luxe.' Wij zijn van mening dat dit een recht is en geen luxe hoeft te zijn.'

